

Värdig vård

Sammanfattning av rundabordssamtal 2025

Inledning

Det här är en sammanfattning av två rundabordssamtal som initiativet Vårdig vård har bjudit in till. Vårdig vård är ett initiativ kring stomivårdens utveckling. Initiativet är taget av ILCO (Tarm- uro- och stomiförbundet), SSKR (Sektionen för stomiterapeuter och sjuksköterskor inom kolorektal omvårdnad), Nätverket mot cancer och Swedish Medtech.

Syftet med initiativet är att förbättra stomivården och belysa hur möjligheterna för personer som lever med stomi i Sverige kan stärkas. Vårdig vård arbetar för att i dialog och samarbete mellan olika intressenter inom hälso- och sjukvården sammanföra olika perspektiv som leder till utveckling. Medlemmarna inom Vårdig vård samlas några gånger per år för att diskutera stomivårdens utveckling.

Sammanfattningen baseras på två rundabordssamtal som genomfördes våren 2025 där beslutsfattare, experter och patientföreträdare diskuterade utifrån olika perspektiv när det gäller:

- **Hur säkerställer vi ett professionellt omhändertagande av personer med stomi?**
- **Hur stärker vi den jämlika stomivården?**

Om organisationerna bakom initiativet Vårdig Vård

ILCO bildades 1965 och samlar personer med problem/sjukdomar i tarmsystemet och/eller urinvägarna. Förbundet finns på nationell, regional och lokal nivå. ILCO arbetar för en nationellt jämlik rätt till hjälpmedel och att alla med stomi ska ha tillgång till stöd av en stomiterapeut.

SSKR är en ideell förening för stomiterapeuter och sjuksköterskor med intresse för omvårdnad och rehabilitering av kolorektal- och stomiopererade personer. Föreningens syfte är bland annat att främja forskning, utveckling och utbildning inom omvårdnad och rehabilitering.

Nätverket mot cancer består av nationella cancerprofilerade patient- och intresseorganisationer. Nätverket startade 2009 i syfte att lyfta gemensamma frågor för de cancerprofilerade patientföreningarna genom opinionsbildning och kunskapshöjande aktiviteter.

Swedish Medtech är branschorganisationen för medicinteknik och har idag drygt 200 medlemsföretag. Swedish Medtechs vision är att Sverige ska vara världens mest attraktiva land för medicintekniska företag, vilka med värdeskapande innovationer ökar patientsäkerheten och skapar en hållbar vård och omsorg.

Vi som arbetar inom initiativet Värdig vård:

- Carina Alm – Ordförande för ILCO (Tarm- uro- och stomiförbundet)
- Lovisa Fasth – Kommunikationschef för ILCO (Tarm- uro- och stomiförbundet)
- Lina Hallin – Ordförande för SSKR (Sektionen för stomiterapeuter och sjuksköterskor inom kolorektal omvårdnad)
- Anna Skiöld – Sekreterare för SSKR (Sektionen för stomiterapeuter och sjuksköterskor inom kolorektal omvårdnad)
- Lars-Ingvar Johansson – Vice ordförande för Nätverket mot cancer och ledamot i förbundsstyrelsen för ILCO
- Maria Meyner – Ordförande, Sektorgruppen stomi, Swedish Medtech

Medverkande personer vid rundabordssamtalen:

- Mikael Dahlgvist (S) – Riksdagsledamot, socialutskottet
- Anders W Jonsson (C) – Riksdagsledamot, socialutskottet
- Marie-Louise Hänel Sandström (M) – Riksdagsledamot, socialutskottet
- Niklas Hedberg – Chefsfarmaceut, TLV
- Emma Ong-Pålsson – Medicinsk utredare, TLV
- Anna Lefevre Skjöldebrand - VD, Swedish Medtech
- Jonas Arvidsson – Förvaltningschef Varuförsörjningen och Upphandlingschef Region Uppsala
- Karin Fälldin (C) – Ordförande, Folkhälso- och tandvårdsberedningen och ledamot, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Region Stockholm
- Anders Öberg (S) – Regionråd, Region Norrbotten och ledamot i sjukvårdsdelegationen vid SKR
- Maria Wharton Stjärnskog (S) – 2:e vice ordförande, Psykiatri-, habilitering- och hjälpmedelsnämnden, Region Skåne
- Fredrik Larsson (M) – Regionråd, Region Värmland
- Carina Alm – Ordförande för ILCO (Tarm- uro- och stomiförbundet)
- Lovisa Fasth – Kommunikationschef för ILCO (Tarm- uro- och stomiförbundet)
- Lina Hallin – Ordförande för SSKR (Sektionen för stomiterapeuter och sjuksköterskor inom kolorektal omvårdnad)
- Anna Skiöld – Sekreterare för SSKR (Sektionen för stomiterapeuter och sjuksköterskor inom kolorektal omvårdnad)
- Lars-Ingvar Johansson – Vice ordförande för Nätverket mot cancer och ledamot i förbundsstyrelsen för ILCO
- Maria Meyner – Ordförande, Sektorgruppen stomi, Swedish Medtech
- Anni Peltonen – Sektorgruppen stomi, Swedish Medtech
- Pernilla Ring – Sektorgruppen stomi, Swedish Medtech
- Jeanette Fingren – Leg specialistsjuksköterska/Stomiterapeut, Stomimottagningen, SU/Område Östra
- Anders Åkesson – Moderator och senior rådgivare i hälso- och sjukvårdsfrågor

Hur säkerställer vi ett professionellt omhändertagande av personer med stomi?

Avgörande för ett professionellt omhändertagande för personer med stomi är att det finns tillgång till kompetens, utbildning samt fortbildning inom stomi för olika yrkeskategorier inom hälso- och sjukvården.

En förutsättning för god och nära vård är att personer har tillgång och stöd av en stomiterapeut. Stomiterapeuter är centrala för personer som opererats för stomi när det gäller få ett individanpassat och personcentrerat omhändertagande.

En stomiterapeut är en vidareutbildad sjuksköterska på avancerad nivå, utbildningen innefattar hud- och sårbehandling, inkontinens vid tarm- och blåsrubbningar och stomiterapi. Stomiterapeututbildningen i Sverige är på två år och finns vid Göteborgs universitet.

Tillgången till den särskilda kompetens som stomiterapeuten besitter är viktig för att vården ska bli så individanpassad som möjligt – därför kan inte en stomiterapeut ersättas med en allmänutbildad sjuksköterska eller undersköterska. Stomiterapeuter stödjer patienter genom att ge en personcentrerad vård. Denna innefattar utprovning av stomibandage samt via rådgivning vara ett stöd och skapa trygghet i den nya livssituationen.

Stomiterapeuter besitter god kompetens när det gäller förskrivning av produkter – det handlar om att förskriva produkter som kan användas på rätt sätt och skapar livskvalitet. Produkter som inte används rätt blir i längden också kostnadsdrivande för hälso- och sjukvården och leder till försämrad livskvalitet för patienter.

Stomiterapeuter har tidigare varit experter i rådgivning om produkter till Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) – detta skulle kunna vara något som kan återupptas.

Hur stärker vi den jämlika stomivården?

Personer med stomi har goda möjligheter att fortsätta leva ett aktivt liv om det finns tillgång till vård och stöd utifrån de individuella behoven och rätt förutsättningar. För att kunna ta tillvara på de möjligheter som det nya livet med stomi ger så behövs det god tillgång till behandling, rehabilitering och ett brett sortiment av produkter.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) är en statlig myndighet som ska verka för en ändamålsenlig och kostnadseffektiv användning av läkemedel och medicintekniska produkter samt tandvård, god tillgänglighet av läkemedel och medicintekniska produkter i samhället samt en välfungerande apoteksmarknad.

TLV har sedan myndigheten startade 2002 fattat beslut om pris och subvention för stomiprodukter inom läkemedelsförmånerna. Ett viktigt mål för TLV är att åstadkomma en så bra sortimentsbredd av stomiprodukter som möjligt inom läkemedelsförmånen och att priserna på produkterna ska vara rimliga i förhållande till nyttan.

TLV ansvarar för beslut om subvention och prisreglering av förbrukningsartiklar för stomi som ingår i förmånerna. Uppdraget är att upprätthålla god kostnadskontroll, dvs att göra bedömningar om att kostnaden för att använda en förbrukningsartikel ska vara rimlig i förhållande till nyttan. Till skillnad mot läkemedel finns dock inget generiskt utbyte för förbrukningsartiklar. Det finns situationer där det inte går att ställa samma beviskrav för förbrukningsartiklar som för läkemedel.

TLV utför även hälsoekonomiska bedömningar av medicintekniska produkter som inte ingår i förmånerna och som upphandlas av regionerna. Företag ansöker till TLV om pris och subvention för stomiprodukter.

När TLV beslutar om en produkt ska ingå i högkostnadsskyddet tar myndigheten hänsyn till vilken nytta en produkt gör i förhållande till andra, befintliga alternativ inom förmånssystemet. Det relevanta jämförelsealternativet för en produkt bör vara en produkt som har samma basfunktion. Finns det flera produkter som har samma basfunktion bör det relevanta jämförelsealternativet vara den mest kostnadseffektiva produkten.

Det nationella förmånssystemet för stomiprodukter ämnar säkerställa en god och jämlik modell för värdering av alla produkter inom stomiområdet, men det är upp till enskilda regioner att besluta om graden av följsamhet till det nationella systemet. Förmånssystemet ska främja en jämlik vård och sortimentsbredd. Genom användning av det nationella förmånssystemet kan en bred tillgång till stomiprodukter stärkas. En bred tillgång är viktig för att varje enskild person skall hitta ett bandage som passar sin unika kropp, kroppar är olika och kan förändras med tiden. Rätt passform på stomihjälpmidlet minskar risken för läckage och andra komplikationer.

Vid en ansökan måste evidens kring produkten ingå för att påvisa effekt, det är viktigt, men vissa krav, som till exempel blindade studier, är tekniskt inte möjliga för stomiprodukter. Att ställa samma beviskrav för en sortimentsutökning av en befintlig produkt som för nya produkter kan försvåra utbudet i Sverige. Systemet för utvärdering skulle behöva ses över i syfte att säkerställa en jämlik stomivård.

Avslut

Det finns goda möjligheter att stärka den jämlika stomivården samt att stärka möjligheterna för ett professionellt omhändertagande av personer med stomi. Förutsättningarna är att ha en kompetent personal och vidareutbildade stomiterapeuter som kan säkerställa vårdkedjan och patientresan. Därutöver behövs tillgång till gamla och nya produkter, möjliggörande av en kontinuerlig sortimentsutökning, en robust distributionskedja för stomiprodukter samt ett utvecklat förmånssystem i syfte att stärka en jämlikhet över landet. Det behövs fortsatta initiativ som leder till implementering av strukturer och processer som tar hänsyn till de faktiska förutsättningar som finns för att stärka den jämlika stomivården.

Ett långsiktigt arbete som syftar till att stärka den jämlika stomivården grundas på att sprida mer kunskap och att myndigheter, patientföreträdare, beslutsfattare, experter och företag fortsätter att utbyta perspektiv om lösningar. Forum som dessa genomförda rundabordssamtal är ett exempel på hur kunskap kan utbytas.

Slutsatser

Värdig vård anser att stomivården kan förbättras i Sverige utifrån följande slutsatser:

- Kvalificerad och kontinuerlig uppföljning och rehabilitering är avgörande för att anpassa sig till livet med stomi och för att hantera och förebygga stomirelaterade komplikationer.
- För att säkerställa att personer med stomi får tillgång till en stomiterapeut, oavsett var i landet de bor, är det viktigt att utreda förutsättningarna för att fortsätta utbilda stomiterapeuter. Utbildningen bör anpassas för att täcka hela landets behov.
- Stomiterapeuter är centrala för personer med stomi när det gäller att få ett individanpassat och personcentrerat omhändertagande. En god stomivård är viktig att bejaka som en del av uppbyggandet av den nationella cancerstrategin, som ska antas.
- En likvärdig och bred tillgång till hjälpmedel i alla regioner är viktig för att för att inte begränsa möjligheten för personer med stomi att få rätt stomimaterial utprovande fortlöpande under sin livstid.
- TLV:s system för utvärdering skulle behöva ses över i syfte att säkerställa ett brett sortiment av produkter och därmed stärka den jämlika stomivården.